

Uredništvo
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

... dosadašnji propis o zaštiti manjina nije u skladu s osnovnim načelima međunarodne etike. Radi toga treba to popraviti tako da se stvore nove uredbe u zaštiti manjina koje bi obuhvatile sve države...
Prijedlog poljskog delegata kod Društva naroda, grofa Rascynskoga, 10. aprila 1934.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NJEMAČKO-POLJSKA DEKLARACIJA O MANJINAMA

Njemačka i Poljska vlada objavile su 7. o. m. zajedničku deklaraciju o manjinama koja glasi:

»Njemačka i poljska vlada imale su prilike prijateljski pretrpetati položaj poljskih manjina u njemačkoj i njemačkih manjina u Poljskoj i stekle su uvjerenje, da je rješenje pitanja manjina od velike važnosti po dalji razvoj prijateljskih odnosa Poljske i Njemačke, kao i da se povoljan položaj ovih manjina može osigurati u toliko lakše i efikasnije, u koliko postoji garancija da će primjena istih načela biti osigurana.

Zbog toga su obje vlade sa zadovoljstvom mogle konstatirati, da se svaka od njih u granicama suverenosti rukovodi ovim direktivama:

1. Medjusobno poštovanje poljske i njemačke nacionalnosti isključuje svaki pokušaj prisilne asimilacije manjina i svaku sumnju u pogledu sprječavanja proklamiranja pripadnosti manjina. Posebno se naglašava, da se neće vršiti bilo kakova presija na omladinu ovih manjina za njihovu denacionalizaciju. — 2. Garantirat će se slobodna upotreba materinje jezika i sloboda javnih zborova. — 3. Garantirat će se pravo manjina da se organiziraju u kulturnim i prirednim društvima. — 4. Garantirat će se pravo održavanja škola s nastarom na materinjem jeziku. — 5. Garantirat će se pravo službe Božje na materinjem jeziku. — 6. Pripadnicima manjina ne mogu se činiti teškoće za pribavljanje i vlasništvo nepokretnih imanja.

Gore navedena načela ni u kom slučaju ne umanjuju dužnosti lojalnosti pripadnika manjina prema državi, koje su podanici. Ova navedena načela utvrdjena su da se manjina osiguraju uslovi života, potpuno ravnopravni rad, omogućavanje harmoničnog života s nacionalnim većinama i za učvršćivanje prijateljskih i dobrih susjedskih odnosa Poljske i Njemačke.

Prigodom te deklaracije, koja nije nikakav formalni sporazum sa važnošću međunarodnog akta, primio je Hitler u audijenciju predstavnike poljske manjine u Njemačkoj, a predsjednik Poljske republike primio je predstavnike njemačke manjine. Štampa u Njemačkoj je komentirala tu deklaraciju onako kako joj je naređeno. Kaže, da se ovim sporazumom kompletira sporazum od 1934 godine i trgovački sporazum između Njemačke i Poljske. Ipak ističu, da je i dalje važniji od potpisanih papira duh, koji će vladati između dvaju naroda.

Poljska vladina štampa pozdravlja taj sporazum. Tako vladin »Dobry Wieczor« kaže, da ta izjava znači demonstraciju za mir, a »Kurjer Poranny« spominje kao i ostali listovi njemačko-poljski sporazum od 1934 i smatra tu deklaraciju kao nastavkom prijateljstva između Poljske i Njemačke za koje se zalaže već toliko godina ministar vanjskih poslova pukovnik Beck. Opoziciona poljska štampa međutim napada taj najnoviji sporazum i veli da se tom deklaracijom neće položaj poljske manjine u Njemačkoj ni urediti ni poboljšati.

Internacionalna štampa primila je novi njemačko-poljski sporazum kao nastojanje, da se u ovom času opće zategnutosti smanje koliko je samo moguće diferencije u odnosima na tom delikatnom sektoru. Razumljiva je izvjesna sumnja internacionalnog mišljenja u temeljito iščezavanje jednog starog problema koji se može ublažiti jednim ovakvim sporazumom, ali ne i sasvim maknuti dok i dalje ostaju bitni elementi koji ga stvaraju.

Povod za tu deklaraciju je isticanje roka sporazuma o Gornjoj Sleskoj koji je bio sklopljen 15. jula 1922 na petnaest godina i koji se smatrao tada triumfom politike Društva naroda. Posljednja tri i pol mjeseca iza isticanja roka tog sporazuma njemačko-poljski odnosi su bili napeti baš radi manjina. I Nijemci i Poljaci su se međusobno optuživali za proganjane njemačkih, odnosno poljskih manjina. Bio je u opasnosti i njemačko-poljski pakt, što bi imalo za posljedice priklanjane Poljske francusko-engleskom bloku u vanjskoj politici, a slabljenje položaja poljske diktatorske vlade u unutrašnjoj politici. Skretanje Poljske u vanjskoj politici nebi konveniralo Njemačkoj ni Italiji, a ni eventualna uspostava demokratske vladavine u Poljskoj nebi im išla u račun. Naravno sada, prigodom potpisa antikomunističkog pakta između Italije, Njemačke i Japana; za vrijeme rata u Španiji i japanskog upada u Kinu.

Prema tome ima ta obostrana izjava mnogo više opć vanjsko-politički značaj, a i unutar-njo-politički, nego specijalno manjinski.

Neosporo je ipak to da je Poljska ovom deklaracijom na dobitku. Ako ništa drugo, a ono je Hitler priznao Poljacima njemačkim državljanima formalno ravnopravnost, što znači odstupanje od osnovne rasističke teorije hitlerizma po kojoj je Njemačka država čisto rasnih Nijemaca, a ostali su tek drugostepena stvorenja. Osim toga je Poljacima priznato pravo udruživanja izvan totalitar-

nih njemačkih centraliziranih organizacija, a to je za jednu fašističku državu velika koncesija.

Poljska je do sada uvijek insistirala na tome, da zaštita manjina bude općenita i obavezna za sve države, kao za male tako i za velike. Znamenit je onaj prijedlog stalnog poljskog delegata kod Društva naroda, grofa Raczymskoga 10. aprila 1934 (valjda zadnji ozbiljniji prijedlog o manjinama koji je došao u javnost) u kojem se tražilo ovo:

»Obzirom na to što dosadanje pogodbe o zaštiti manjina vežu samo pojedine članove Društva naroda, dok drugi članovi nemaju tih obaveza; obzirom na to što na taj način uživaju samo neke manjine tu zaštitu, dok su druge bez svake zaštite; nadalje i to što razlika među zaštićenima i nezaštićenima znači kršenje načela ravnopravnosti i pravde, a budući da se u svakoj evropskoj i vanevropskoj državi nalaze ili jezične ili vjerske ili plemenske manjine, to Društvo naroda izjavljuje da dosadašnji propisi o zaštiti manjina nisu u skladu s osnovnim načelima međunarodne etike. Radi toga treba to popraviti tako da se stvore nove uredbe o zaštiti manjina koje bi obuhvatile sve države. Ta nova uredba neka svima članicama Društva naroda naloži jednake obaveze i ujedno neka prolegne manjinsku zaštitu na vjerske, jezične i plemenske manjine... itd.

Citirali smo opširni taj nekadašnji prijedlog grofa Raczymskoga u ime Poljske da se uporede ti zahtjevi, predloženi Društvu naroda, sa najnovijom poljsko-njemačkom uzajamnom deklaracijom, koja pravno ne obavezuje nikoga i koja nije ni opća ni izrečena pred nekim međunarodnim forumom.

POLITIČKE OSUDE U ITALIJI

Rim, 16. nov. — Havas javlja: Izvanredni sud osudio je grupu protufasističkih poljoprivrednika iz pokrajine Genzana na robiju od jedne do deset godina.

Pogranične legitimacije ne izdavaju se vojnim obveznicima

Kutežovo, novembra 1937. — U posljednje vrijeme nastala je velika strogost u izdavanju pograničnih legitimacija. Do sada smo imali većinom svi te legitimacije, ali sada su nam ih oduzeli i ne povraćaju nam ih, a osobito ih ne povraćaju, a ni izdavaju, mladima od sedamnaest godina dalje.

PRODAJA LIRA PUTNICIMA I TURISTIMA

Beograd, nov. — Ministar finansija donio je odluku da Narodna banka od iznosa klirinških lira koje je otkupila za račun ministarstva finansija može neposredno ili preko ovlaštenih ustanova prodavati putnicima ili turistima lire po tečaju koji će biti ravan tečaju talijanske lire u novom klirinškom prometu s Italijom s tim da u svemu ostalom ostane na snazi rješenje ministra finansija od 21. oktobra 1936. Prema tome mijenja se i tečaj koji će za sada iznositi 228.82 dinara za 100 lira.

Zaplenjeni jugoslovanski listi

Trst, nov. 1937. — V drugi polovici oktobra sta bila ponovno zaplenjena »Ponedjeljski Slovenec« in »Novosti«. Prej najbolji razširjeni list, ljubljansko »Jutro«, je že tretji teden prepovedan.

PRETEP V BAZOVICI

Trst, nov. 1937. V Bazovici sta se dva Benečana na poti v Obrov ustavila v neki krmi. Pričela sta izzivati domaće fante. Zaradi tega se je vnel prepir, ki se je končal s tem, da sta morala oba Benečana mesto po kupčijah v Istro, v tržaško bolnico v zdravniško oskrbu.

Cene v Italiji naraščajo

Letošnji indeks cen v veletrgovini za oktobar znaša 93, dočim je znašal u septembru 91.7. Od lanskog oktobra do letos se cene narasle za 20.6 odsto. Detaljne cene so dosegle u oktobru indeks 94.1 (septembra 93.44), indeks življenskih stroškov pa je narastel od 94.17 u septembru na 95.95 u oktobru (podlaga so cene leta 1928 ko 100).

Hoće li 1,200.000 Poljaka u Njemačkoj (po njemačkoj statistici od 1925 samo 721 tisuća) imati od toga koristi pod Hitlerom, pokazat će najbliža budućnost. U Poljskoj ima 1,059.000 Nijemaca po poljskoj statistici od 1921, a od toga najveći postotak u Gornjoj Sleskoj — 28% — koja je 1922 plebiscitom pripala Poljskoj. (Nijemci tvrde da ih ima 1,700.000.) Hoće li i ti Nijemci dobiti od Poljske Ridz-Smiglia i pukovnika Koca baš sve ono iz poljsko-njemačke deklaracije, to čini se, sumnjaju i oni sami.

Kada bi se reklo, da i onih 140.000 Lužičkih Srba u Njemačkoj, koji su proglašeni za »evdski govoreće Nijemce« imaju pravo na ono što se govori u deklaraciji, tada bi, sigurno, Nijemci kazali, da je to ludost. A onih 7 milijuna (službeno: 3.222.000) Ukrajinaca u Poljskoj, plus 1,219.600 (službeno) Rutena, plus 989.000 Bjelorusa itd., u svemu 9,924.860 pripadnika drugih, nepoljskih narodnosti ili 30,9% svega stanovništva Poljske, da ta trećina drugorodnih građana ima pravo na sve ono iz svih šest tačaka deklaracije, to bi moralo biti van svake sumnje.

I dokle god ne bude zaštita manjina provedena onako kao što je tražio poljski delegat kod Društva naroda, grof Rascynski, pred tri i po godine, sve dotle manjine neće biti zadovoljne. A najmanje mogu manjine očekivati od raznih neobaveznih izjava i deklaracija. Sloboda manjina nije neka posebna specijalna sloboda. Ona je tek jedan dio opće slobode.

Može li u državama bez te opće osnovne građanske slobode za sve građane, biti specijalne slobode za manjine?

Ne može!

(t. p.)

REZERVISTI U ITALIJI POZVANI POD ORUŽJE

Rim, nov. 1937. — Službeni list donosi ukaze od 16 i 30. novembra, kojima se pozivaju na vojnu dužnost izvjesne kategorije rezervista godišta 27, 28 i 29 i produženje vojne dužnosti za radiotelegrafiste, automobiliste i radiotelegrafiste u avijaciji godišta 35.

To javlja Havas, a dva dana kasnije je došla modifikacija te vijesti iz Rima, koja glasi:

Službeno se demantuje vijest, koja je kružila u inostranstvu, i po kojoj je navodno Italija pozvala klase 1907, 1908 i 1909. S talijanske strane se izjavljuje, da su pozvani samo izvjesni specijalisti ovih klasa na instruktivnu vojnu vježbu.

ARETACIJA TIHOTAPCEV

Št. Petar na Krasu, novembra 1937. — (Agis.) — Pred neka dnevni su finansijski stražnici zasačili pod Ostrožnim brdom dva tihotapca in 6 konj, između katerih je eden jugoslovanski državljani, drugi pa doma iz Šembli. Konje so zaplenili, aretiranca pa oddali v reške zapore, kjer ju čeka daljna usoda.

— Njemački ratni brodovi na Mediteranu vrše neslužbeno kontrolu zajedno s talijanskim ratnim brodovima.

— Vojvoda od Aoste bit će imenovan potkraljem Etiopije i zamijeniti maršala Graziania, koji se još nije potpuno oporavio.

— Fašistički državni udar izvršen je u Brazilji. U Italiji slave radi toga na veliko dokazujući kako fašizam polako pobjeđuje na cijelom svijetu.

— Predsjednik Brazilije Vargas izjavio je, da novi ustav ne će biti ni fašistički ni integralistički, nego brazilski i da će biti prilagođen narodnom duhu. To su tipično fašistički govori i poze.

— Talijansko kolonijalno izaslanstvo zaključilo je sa šefom njemačkog kolonijalnog pokreta generalom von Eppom sporazum o kolonijalnoj saradnji dviju zemalja.

— Talijanski ministar vanjskih poslova grof Ciano doskora će posjetiti Ankaru navodno da se upozna sa stanovištem Balkanskog saveza prema Italiji.

— »Sunday Refferer« piše o Negusu Haile Selasiju da živi u siromaštvu i da skoro nema sredstva za grijanje svojih soba.

— V nacionalistični Španiji, ki jo podpira italijanska vlada, so dosedaj zaprl 38 gimnazij, dočim so na nasprotni strani zgradili preko 7.000 poslopj za ljudske.

Borba za 6 strani

je ponovno pričela. V tej borbi moramo uspeti. List moramo razširiti. Da dosežemo to, potrebno je povećati število naročnikov.

Stare dolžnike, posebno one, ki so premožnejši in so dolžni za nekoliko let, pozivamo, da se poslužijo olajšav pri plačevanju. V nasprotnem primeru smo prisiljeni poslužiti se ostrejših postopkov.

Poverjenike prosimo, da se sedaj po kongresu vržejo z većim članom na delo. Društvom stavljamo na srce našo skupno akcijo.

Zahvaljujemo se naročnikom, ki redno plačujejo. Zamudniki naj se poslužijo naše položnice, ako je nimajo, naj jo kupijo za 25 par na pošti in naj nam pošljejo na naš naslov in naš poštni tekoći račun št. 36.789 dolžno naročnino.

Vsak organizirani emigrant mora postati naročnik.

Vsak naročnik naj dobi še enega naročnika!

Vsi v borbo za 6 strani!

NARODNE MANJŠINE NA POLJSKEM

Ljubljana, oktobra 1937. (Agis) — V letošnji majski številki je objavila revija »Nation und Staat«, ki obravnava vprašanja evropskih manjšin in izhaja na Dunaju daljšo študijo o položaju manjšin na Poljskem, pod naslovom »Življenje in nehanje narodnostnih grup na Poljskem« izpod peresa Eriha Jaenscha. V tej študiji je bila objavljena tudi statistika, na podlagi uradne ugotovitve. Po tej statistiki je bilo na Poljskem med 31,915.800 prebivalci, všteti niso vojniki, narodnostno razmerje po materinem jeziku, sledeče:

Poljski jezik je govorilo	21.993.400
ukrajinski	3.222.000
rutenski	1.219.600
beloruski	989.900
ruski	183.700
češki	38.100
litvanski	83.100
nemški	741.000
židovski in hebrejski	2.732.600
»tukajšnji« — »tutejszy«	707.100
drugi in neznani	50.300

Uradno statistiko pa komentira »Nation und Staat« v svoji avgust-septembarski številki in pravi, da se ukrajinski in rutenski jezik ne razlikujeta, in da so Ukrajinski in Ruteni etnografsko Ukrajinci. Več kot 700 tisoč »tukajšnjih« so etnografsko največ Belorusi, ki imajo še dovolj močne nacionalne zavesti. Kot Jude in Hebrejce našteva statistika 2.732.000 oseb, dočim pa statistika o konfesijah, ki je izšla skoro istočasno več, t. j. 3, 113.900.

LABINSKI RUDNIK IN PRODUKCIJA PREMOGA IZREDNO IZKORIŠČANJE PREMOGOKOPA V LABINU

Reka, novembra 1937. — (Agis.) — Znano nam je že, da so v zadnjem letu zgradili v Labinu novo vas, ki nosi ime »Arsia« in ki je namenjena za velikanski porast delavstva v rudniku. Vas je bila ob obletnici pohoda na Rim svečano blagoslovljena. Porast prebivalstva v tem malem kraju je izreden. Ves porast pa gre izključno na račun rudnika, kjer so v zadnjih letih zaposlili ogromno število rudarjev. Tako je bilo v letu 1927 komaj 800 delavcev, 1930 1000, 1936 že 4767 delavcev, a 1937 pa 6370. Nesorazmerno v zvezi s številom delavstva pa se je v tem času dvignila produkcija. Leta 1921 so izkopali komaj 79.561 ton premoga. V naslednjih letih je produkcija izredno hitro naraščala. Tako kažejo številke sledeć porast:

1921	79.561 ton
1926	184.200 ton
1931	219.320 ton
1934	289.346 ton
1935	383.123 ton
1936	725.610 ton
1937	900.000 ton

1938 pa računajo da bo produkcija znašala 1 milijon.

Nesorazmerje med porastom števila delavstva in med porastom produkcije je jasno. Kljub temu, pa si dovoljujejo, da hvalijo življenske pogoje in položaj zaposlenih. V našem listu pa smo že priobčili razgovor z enim izmed delavcev v tem rudniku, ki je opustil delo radi prevlekega izkoriščanja, kljub temu da ga čaka v brezposelnosti teško življenje.

BEOGRADSKO DRUŠTVO ZA NAŠ LIST

Beogradsko udruženje »Istra, Trst, Gorica« razaslalo je svojim članovima ovaj apel:

Sa žalošću je konstatovana činjenica, da u Beogradu ima srazmjerno najmanje pretplatnika na list »Istra«. K tome i taj mali broj neuredno uplaćuje dužnu pretplatu. Nije potrebno da napominjemo kako nam to nikako ne služi na čast.

Društvena uprava apeluje tom prilikom na svoje članstvo da taj nedostatak ispravi. Nijedan pravi emigrant, nijedan domaći smije da bude bez lista »Istra«. Za minimalnu pretplatu od Din 48.— za cijelu godinu ili Din 24.— za pola god., svakome je omogućeno da mu se u kuću dostave vijesti iz naših krajeva, koje su za nas neosporno važne i potrebne.

U tu svrhu postavljen je za povjerenika lista »Istra« društveni djelovodja g. Ante Flego, kod kojega možete izvršiti svoje pretplate i dobiti druga obavještenja. PRETPLAĆUJTE SE, ČITAJTE I ŠIRITE NAŠ JEDINI LIST »ISTRA«

Poverjeničtvo lista »Istre« v Kranju

Kranj, nov. 1937. Poverjeničtvo lista »Istre« je prevzelo sedaj tukajšnje »Primorsko društvo »Sloga«. Za vse eventualne oglase, naročita lista in drugo obrnite se na gori imenovano društvo.

O PRAVDI

Lavovi, tigrovi i razni drugi rodovi opasnih životinja hrane se manjim, slabijim životinjama, pa od njih po nekad stradaju i ljudski životi. U čemu je tu plemenitost čija i gde je tu pravda?

Uopšte svako biće, pa prema tome i svaku životinju, Providenje je obdario potrebim i dovoljnim sredstvima za samoodbranu. Životinje, koje padaju kao žrtve za hranu jačih grabežljivaca, — za hranu, na koju oni imaju prirodno pravo, po zakonu samoodbrane, — mahom su žrtve svoje neopreznosti. Ali zar tu može biti reči o nepravdi? Zar može biti reči o nepravdi, ako nepravda iz puke neopreznosti skoči ili padne u duboku vodu, pa se u njoj udavi? Zakon pravde svakom biću bez razlike na savim razumljiv način i unapred stavlja do znanja, šta će ga snaći, ako savjesno ne upotrebi svoja sredstva, koja mu u dovoljnoj mjeri stoje na raspolaganju, u cilju samoodbrane.

S druge strane, kad tigar ili lav ili druga koja grabljiva životinja pođe u lov, ona ulovi samo onoliko plena, koliko joj je potrebno za obrok; sve ostale životinje, — pa i rastinje, — ona ostavlja i da dalje u slobodi žive. Jedina stvarno opasna i nezasitna životinja, kojoj nikad nije dovoljno plena u tuđoj krvi, tuđoj patnji, tuđem znoju, tuđoj zamuci i uopšte u tuđim dobrima i pravima, to je zao, nekarakteran, sebičan čovek.

Najzad, kad ne bi bilo morskih pasa, kitova, lavova i drugih rodova opasnih životinja; kad ne bi bilo snega, žege i drugih meteoroloških pojava, — kako bi čovečanstvo bilo naterano da dođe do podesnih sredstava za lov i odbranu, do fabrika maziva i sapuna, do fabrika kože, do tekstilne industrije i do krznarskih radnji? I kad ne bi bilo besnoćih pasa, peronospora, stenica i sličnih insekata, kako bi čovečanstvo bilo naterano da dođe do Pasteurovih zavoda, do upotrebe sapuna i vode za pranje i do upotrebe sumpora i modre galice?

Doista, u većinom životu prirode, »svako zašto ima svoje zato«, i u svemu, što se u njem zbiva, ogleda se i plemenitost cilja i izvršenje pravde, koja je, istina, »spora, ali dostižna«.

Sada je red, da se vidi, u čemu je plemenitost cilja i koji je cilj potresima, od kojih toliko mnogo pati čovečanstvo, i na koji način i sa kakvim rezultatima božanska pravda kažnjava i ispravlja ljudsku nepravdu, kao rezultatu jedinstvene vladavine laži, nasilja i nepravde.

DR. IVO MOGOROVIĆ

Idrijskim rudarjem!

Nekateri izmed' tovarišev so me v pis-mih vprašali, kdo izmed' odpuščenih rudarjev ima pravico do kake terjatve pri idrijski bratovski skladnici.

Pravico do terjatve imajo vsi oni, ki so bili l. 1931 ali preje odpuščeni od dela brez ozira na to, da so prišli kako odpravnino. Odpravnina namreč ni bila izplačana od bratovske skladnice niti ni prišel v poštev denar, ki ga je posameznik v teku let vplačal v brat. sklad-nico, temveč je ta odpravnina bila izplačana po splošno veljavnem zakonu, ki je bil izdan od faš. vlade pod ime-nom »Carta di lavoro«.

Zdi se, da so se vsi prizadeti že zgla-sili, zato sporočam vsem tovarišem, da se zbiranje podatkov zaključuje dne 10 dec. 1937, s katerim dnem izročim vse nabra-no v nadaljnje poslovanje drugim čini-teljem, o čemer bodo posamezniki dalje obveščeni pismenim putem.

Sporočam še, da so naši podobno ak-cijo započeli tudi oni odpuščeni rudarji ki se nahajajo še v Idriji. Tudi oni se borijo zato, da bi jim bila priznana po-kojnina pri bratovski skladnici v Idriji. Upajmo torej na skupen uspeh.

KRAŠNA A.,
Primskovo 160 Kranj

TALIJANSKO-JUGOSLOVENSKI TRGOVAČKI ODNOSI

Zagreb, 15. nov. 1937. — Današnji »Jugoslovenski Lloyd« donosi:

Kako se saznaje s pouzdane strane od naše strane predloženo je Italiji da pregovori na sklopanju novog klirinškog sporazuma počnu 5. decembra. Prema naknadnim informacijama pregovori će početi najkasnije 7. decembra, i to u Beogradu.

Istovremeno održat će se i drugi sastanak u ovoj godini Jugoslovensko-talijanskog stalnog privrednog odbora. Članovi talijanskog dijela komiteta imat će punomoćje od talijanske vlade da mogu u isto vrijeme voditi i pregovore oko novoga klirinškoga ugovora. Predviđa se da će pregovori oko klirirga trajati oko 3 dana a isto toliko i rad Komiteta. Prema tome, pregovori i sjednice Komiteta završit će se oko 16. decembra. Već unapred je utvrđeno da novi klirinški sporazum ima da bude sklopljen po principima postojećeg jugoslovensko-turskog klirinškog sporazuma. I Italija ima isti klirinški sporazum sa Turskom. Novi klirirg imao bi stupiti prvoga januara 1938. godine na snagu.

U Rimu je 15. oktobra o. g. potpisan naknadni protokol u pitanju uvoza floccoa iz Italije u Jugoslaviju. Naše carinske vlasti kategorisale su do sada ovu umjetnu vrstu pamuka pod br. 328 predloga opće carinske tarife t. j. kao svilenu vatu. Na osnovu toga uvozna carina na flocco iznosila je 50 zlatnih dinara za 100 kg. Na ovaj način nije postojala ni najmanje rentabilnost za uvoz »flocco« iz Italije. Na zahtjev talijanske vlade sklopljen je ovaj naknadni protokol po kome se flocco ima cariniti na bazi 5 zlatnih dinara za 100 kg. Ova carina ima obavezu snagu od 1. jula ove godine.

Medjutim, smanjenjem uvozne carine na flocco nije ovo pitanje još likvidirano, odnosno rentabilnost uvoza »flocco« nije još obezbjeđena. Naše poreske vlasti naplaćuju na »flocco« kako kao na sirovinu, tako kao i na predivo 44% na ime luksuznog poreza i poreza na poslovni promet.

Zbog toga je talijanska vlada tražila da se i ovo pitanje oporezivanja »flocco« riješi na taj način što će se ovaj porez od 44 posto smanjiti na stopu po-

reza koja se naplaćuje na pamuk i pamučna prediva.

Kako se saznaje, pitanje oporezivanja »flocco« treba da se riješi najkasnije do kraja ove nedjelje. Možda će ovo rješenje imati privremeni karakter, jer problem oporezivanja ove sirovine s obzirom na njen značaj u tekstilnoj industriji nije tako lak.

Italija nam je još u augustu o. g. odobrila jedan specijalni kontingent, za žive svinje. Vrijednost ovog kontingenta, koji se odnosi na ovu g. iznosi 7 milijuna lira. Kako se raspodjela ovih kontingenata vršila u Italiji, to je u početku postojao nesporazum, koji će izvoznici u našoj zemlji dobiti ove kontingente. Od strane Italije ovi kontingenti podijeljeni su na dva ravna dijela na Federaciju trgovaca i na Federaciju industrijalaca. Sporazum o raspodjeli kontingenata medju naše izvoznike već je postignut i izvoz svinja u Italiju počeo je još krajem septembra i još traje dalje.

Povećanje prometa u riječkoj luci

U Budimpešti je održana sjednica odbora za luku grada Rijeke. Medju ostalim je ustanovljeno, da je željeznički promet Rijeke porasao u prvom polugodištu 1937 za oko 90.000 tona ili 40 posto prema istom razdoblju u 1936. Udio Mađarske u tom prometu iznosi 15 posto, t. j. oko 47.000 tona, bez živoga blaga. U istom razdoblju dopremle-no je iz Mađarske 49.000 komada rogatog blaga. Staje za blago su povećane i poboljšane tako, da se u njih može istodobno smjestiti 2800 komada blaga. Promet brodova porastao je za 39.400 tona. Djelovanje mađarske carinarnice je takodje povećano i to osobito kod robe određene za uvoz u Mađarsku. Tome je najviše doprinjelo napuštanje posebnih carinskih pristojbi. Na sjednici se medju ostalim raspravljalo i o brodskim vezama, pak je sa zadovoljstvom ustanovljeno, da je u tom pogledu nastalo poboljšanje, jer su talijanske duge plovidbe predviđene za Rijeku redovite pruge, i to osobito za Ameriku Aziju i Afriku. Osim toga na toj se sjednici raspravljalo i o važnim valutnim i želj. tarifnim pitanjima.

UVOD U NOVU TALIJANSKU POMOĆ GEN. FRANCU

Zagreb, nov. 1937. — »Obzor« od 16. o. mj. donosi: U času kada su stigli povoljni odgovori vlade u Valenciji i Burgosu o pitanju dobrovoljaca s talijanske strane su danas lansirane nove vijesti o dobrovoljcima, koji preko Francuske ulaze u Španjolsku, da se bore u posljednjim odlučnim borbama. U diplomatskim krugovima se vjeruje da su ove vijesti lansirane zbog toga, da se opravda nova pomoć, koju će general Franco dobiti iz Italije. Tako se medju ostalim tvrdi, da je posljednjih dana, nakon boravka od nekoliko dana u Parizu, prešlo preko francuske granice u Kataloniju oko 5000 dobrovoljaca, većinom Rusa i Čeha, specijalista za strojne puške, tankove i avione. Osim toga je posljednjih dana poslano preko granice 320 lakih i 62 teške strojne puške s oko pola milijuna nabojna. Na koncu se još tvrdi da je iz jednog francuskog arsenala, dozvolom francuskog ministra vojske poslano u Španjolsku za valencijsku vladu šest baterija s odgovarajućim brojem granata i šrapnela.

TRINAESTA PODMORNICA...

Rijeka, 7. novembra 1937. Danas ujutro stigla nam je ponovno još jedna podmornica teško oštećena na popravak u naše brodogradilište. Podmornica je stigla iz Sredozemnog mora. Popravak se mora hitno izvršiti. To je već trinaesta podmornica od onih tako zvanih nepoznatih gusarskih podmornica iz Sredozemnog mora, koje se kod nas popravljaju.

Prisiljeni odstop predsednika pokrajinskog odbora v Trstu

Trst, nov. 1937. — Koncem oktobra je podal ostavku dosadašnji predsjednik pokrajinskog odbora za Tržaško pokrajino, Pieri Pieri. Bil je na tem mestu, odkar se je pokrajinski svet sploh ustanovio. Šele pred kratkim je bil zopet potrjen za nadaljna štiri leta. Sedaj pa je moral nenadoma podati ostavku. Vzrok temu je avtomobilska nesreča, ki jo je zakrivil Pieri in pri kateri je našel smrt Planinec iz Ajdovščine. Pieri je imel že ponovno podobne incidente. Pri zadnjem pa se je sam tudi nevarno ranil, tako da se ga morali prepeljati v bolnico, kjer je pod policijskim nadzorstvom, kajti zagovarjati se bo moral pred sodiščem radi smrti pok. Planince. Na njegovo mesto je sedaj imenovan tržaški podprefekt Michele de Masellis za kra-ljevskega komisaria.

Bojna meč

v Sredozemskem morju

Trst, oktobra 1937. — (Agis) — Italijanska vojna mornarica šteje danes 6 oklopnih — dve veliki sta še v gradnji — 19 križark, 15 izvidniških ladij, 44 rušilcev, 6 torpedov in 98 podmornic. Te številke navaja italijanska revija »Gerarchia«, ki pa najbrže niso točne.

Angleška vojna mornarica v Sredozemskem morju pa bo obsegala 9 oklopnih, 2 bojni križarki, 4 križarke I. in 8 križark II. razreda, 3 matične ladje za letala ter več podmornic in lahkih ladij. Skupno 80 edinic, med tem ko znaša italijansko bojno brodogradje 218 edinic. V velikih vojnih ladjah je Anglija močnejša, malih pa ima Italija več in to je v Sredozemskem morju posebno važno, ker je tu Italija tudi v letalstvu močnejša.

Pokušaj kradje u Zagradu

Zagrad, novembra 1937. U našem malom selu koje broji tekar devet kuća, i za koje bi se reklo da je na kraju svijeta jer ne vodi put dalje od njega, imalo je koncem prošlog mjeseca svoju senzaciju ili bolje reći uzbunu. Naime, u noći izmedju 26 i 27 o. mj. došuljao se neki dugoprstić u štalu našeg seljaka Gojak Antuna zvanog Kapusalov i htio mu odvesti iz štale jedinu kravu. Gojak je čuo da nije nešto u štali u redu, pošao je da pogleda. Čim je tat vidio da je otkriven, pustio je kravu i pobjegao u borovu šumu koja se nalazi tik samog sela. Gojak je nakon toga digao uzbunu i svih ovih devet familija dalo se u potjeru, ali uzalud. U borovoj šumi nije se tata moglo pronaći. Sumnja je pala na jednog krpara lonca koji je u našem selu boravio do podvečer i potom nestao kao da ga je zemlja progutala.

Pomanjkanje kukuruznog brašna

Lanišće, novembra 1937. — Mi u ovim krajevima nemamo nikada toliki prirod s polja da bi mogli pol godine proživjeti, pa makar bila i najbolja ljetina i zato moramo kupovati u dućanu, i to najviše žuto brašno za palentu koja nam je i jedina hrana. Ali u posljednje vrijeme osjeća se veliko pomanjkanje kukuruznog brašna pa i naši trgovci nam kažu da ga ne mogu dobiti. Ne samo da je pomanjkanje žutog brašna, nego se pomanjkanje osjeća i kod slanine i soli, osobito soli mi ne možemo dobiti više od četvrt kilograma.

ITALIJA I JAPAN

I ULOGA GROFA L. ALDOVRANDI MARESCOTTIA NA KONFERENCIJI U BRUXELLESU

Konferencija u Bruxellesu je završena i Japan je osuđen. Protiv je glasovala jedina Italija. Pretstavnik Italije, grof Luigi Aldovrandi Marescotti o čijoj knjizi »La Guerra diplomatica« smo opširno pisali, pročitao je na konferenciji ovu izjavu:

»Italija smatra da rezolucija kojom se osuđuje postupak Japana prema Kini ne otvara put mirnom rješenju sadašnjeg konflikta, nego naprotiv može izazvati veće i teže komplikacije. Zato Italija ne će preuzeti odgovornost i izjavljuje, da će glasovati protiv ove rezolucije rezervirajući si pravo, da svoje daljnje držanje u ovom sporu naknadno odredi«.

Ovu izjavu, kako tvrde talijanski listovi, talijanska vlada morala je dati, da na vrijeme upozori na opasnost koje bi mogle nastati time, što se prema Japanu bezobzirno postupa.

Conte Luigi Aldovrandi Marescotti bio je talijanski ambasador u Berlinu i član Lyttonove komisije za Mandžuriju 1931. Pariški list »Oeuvre« uspoređuje držanje Italije u Bruxellesu sa nekadanjom funkcijom grofa L. Aldovrandi Marescotta, pa kaže:

»Aldovrandi Marescotti bio je naime član poznate Lyttonove komisije koju je koncem 1931. Liga naroda poslala u Kinu, da na licu mjesta prouči položaj koji je nastao japanskom provalom u Mandžuriju.

Izveštaj ove komisije potpisao je uz lorda Lyttona, generala Claudela, Ross McCoya i dra Schnee-a grof Aldovrandi Marescotti, zamjenivši tako svojim potpisom, da je:

1. Japan izazvao prvotni incident dne 18. listopada 1931. budući da operacije japanske vojske vršene tečajem ove noći ne mogu biti smatrane opravdanom obranom.

2. Da novi režim u Mandžuriji nije proizašao iz spontanog pokreta pučanstva i iskrene želje za samostalnošću.

Fašistička Italija, koja u Bruxellesu nastupa kao advokat Japana, namijenila je svome pretstavniku tešku zadaću, da svoja lična opažanja koja su fiksirna crno n bijelo, uskladi sa dnevnim politikom«.

Od Rima do Hollywooda

»Od Adis Abebe do Bilbaoa, od Rima do Berlina, od Zeneve do Londona so na pohodu zmage rimskoga imperija in velike ideologije«.

Benito Mussolini ob obletnici »Marcia su Roma 1937

Chicago (»Prosveta«). — Pred nekaj tedni je mlad letalec obiskal Ameriko. Prišel je iz Rima. Ko se je izkrcal v New-Yorku, so ga brž odvedli po ovinkih in ga skril v nekem hotelu, da »ga ne bo nihče nadlegovalo«. V pristanišču ga je namreč čakala velika množica sovražnih demonstrantov, katerim je srečno ušel.

Mladi letalec je povedal newyorskim listom, da je prišel v Ameriko študirati tehniško izdelavanja ameriških filmov in ko se vrne domov, bo rodil filmiranje opere in ta film bo najboljši na svetu. V Združenih državah se bo mudil najmanj dvestaj dni.

Nato je odpotoval z letalom v Californijo in pristal v Hollywoodu. Takoj je završilo v prestolnici filmov, kakor da je zapihala ostra burja. Neka slavna filmska igralca je zagrozila s stavko, če obiskovalec iz Rima naredi eno samo stopinjo v njen atelje. Hollywoodski listi so prinesli žgoče izjave igralcev proti obiskovalcu; prinesli so tudi slike. Neka slika je imela v sredi gručo ubitih abesinskih in španskih otrok okoli po bese, ki jih je izrekel obiskovalec iz Rima: »Vojna je največji in najhrošči šport za vsi mlade moške!«.

Vihar ogorčenja v Hollywoodu se je povečal. Kamor je mladi letalec iz Rima stopil, je bil ostraciziran — bojkotiran — osamljen. Nihče — razen dveh ali treh izumov iz uprave — ni hotel govoriti z njim in ko je enkrat ali dvakrat vabil znane igralce in igralke na zabavo, je našel — prazno dvorano. Nihče ni prišel...

Po enem tednu je natihoma zapustil Hollywood — poparjen, osramočen in popolnoma premagan. Odletel je nazaj na vzhod in demor. Njegov obisk Amerike je bil popoln fiasko.

Čitatelj je lahko že davno ugonil, kdo je ta mlad človek...

NOVI BROJ »M... ISTRANINA«

Primili smo najnoviji, treći, broj »Malog Istranina«, koji ima slijedeći sadržaj:

Prikaz knjige Gabrijele Cvitanca »Glas zemlje«, Ernest Radetić: U obranu narodne časti, Šime Fučić: Ko je kriv, Gabriel Cvitan: Lakomi Frane pao s grane, Radoslav Kovač: Uspomene na majku, er: Brinimo se za pitice, Rikard Katalinić Jeretov: Otvorite kaveze, More, Narod bez slobode, Fran Mažuranić: Isus i djeca, Barba Rike: Čudna žena, Grašak, — Razno, Naj... Klok i Jožić, Dječje novine, Malo rasonode, Zagonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevu ulici br. 20. Telefon 59-31. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Brtonigla. — U Brtonigli je 6 o. mj. na svečan način otvoreno novo zabavište za djecu.

— Motovun. — Novim podeštatom u motovunskoj općini imenovan je dr. Manlio Malabotta.

— Pazin. U nedjelju su se sakupile Mlade fašistkinje u Pazinu iz južne i istočne Istre. Prisutne su bile faš. djevojke iz Pazina, Buzeta, Rovinja, Vodnjana, Kanfanara, Labina, Plomina i Pule.

— Piran. Grom je udario u kuću seljaka Babića u okolici Pirana i to baš kroz dimnjak dok su se ukućani grljali. Ubilo je psa, a štokovca Narcizija teško ranilo.

— Pula. — Prefekt Istarske pokrajine odredio je da fino stolno ulje u kantama bude po cijeni 10.70 lira kg, a u flašama po 9.40 kilogram.

— Rihemberg. Milena Šuligoj iz Rihemberga je uhapšena.

— Sežana. Dimnjačar Colja Ernest pao je za vrijeme rada sa ljestava i dosta teško se izranio.

— Trst. Vatrovec Ivan, star 39 godina, po zanimanju mehaničar ranio se dosta teško svrdlom u desnu ruku.

— Trst. — Pretekli teden je padla po stopnicah 80 letna Eliza Muzmak iz Ljubljane in si zlomila nogo v kolenu. Njeno stanje je nevarno zaradi visoke starosti. (Agis).

— Trst. — V prosti luki je padla po nesreči velika bala bombaža na 58 letnega Benčina Ivanca. Zadobil je težje notranje rane in si zlomil 2 rebri.

— Trst. — Na Vrdeli si je pri igri zlomil desno nogo 5letni Rozarij Kavčič. (Agis).

— Trst. — Marija Knap, 57 let stara, iz Dekanov, je iz bojazni da bi zamudila parnik za Koper, tekla na pomol in pri tem podrla nekega F. Pagliaga na tla. Oba sta dobila lažje poškodbe. (Agis).

— Tržišče. — Pri nakladanju kamenja se je 57 letni Ivančič Marko ponesrečil s tem, da mu je padel na nogo večji kamen in mu prizadejal težjo poškodbo.

MALI VESTI

— 16 o. mj. se navršilo 695 godina, od kako je Zagreb postao slobodni kraljevski glavni grad.

— U zagrebačkom kazalištu gostuje 24 i 25 o. mj. osam pjevača milanske Scalle sa svojim dirigentom. Oni će pjevati nekoliko arija iz »Aide« i »Tosce«.

— Agencija Avala javlja: Jugoslavenski poslanik i opunomoćeni ministar u Rimu pri Kvirinalu g. Boško Hristić predao je danas Njegovom Veličanstvu Kralju Italije i Caru Abesinije Viktoru Emanuelu svoja akreditivna pisma po uobičajenom ceremonijalu u pratnji cijelog osoblja jugoslavenskog poslanstva. Poslije predaje akreditiva g. Boško Hristić prestavio je Njegovom Veličanstvu Kralju i Caru osoblje poslanstva.

— Na putu u Južnu Ameriku umro je bivši pretsjednik engleske vlade i bivši vođa Radničke stranke Ramsen Macdonald.

— Gibraltarsko pogranično redarstvo otkrilo je jedan vlak s puškama i streljivom. Kako se saznaje, ova ratna materijal dovezao je jedan njemački brod, koji je iz Hamburga preko Tangera jučer došao u Gibraltar.

— Sin španjolskog poslanika u Beogradu i sekretar poslanstva otputovali su 16 o. mj. u Španiju da se bore kao milicioneri.

— Neville Chamberlain uputit će novo pismo Mussoliniju, tekst kojega se sad izradjuje u Foreign Officeu. Pismo sadržava smjernice za razgovor između Ciana i Perthsa.

— U Palestini položaj se sve više pogoršava jer su sve brojniji atentati uvijek na dnevnom redu. Prošle noći uapšeno je u raznim krajevima Palestine 30 vodja židovskih revizionista.

— Japanske divizije stupaju sada u pravcu prema Nankingu, potiskujući Kinaze, kojima nije uspjelo utvrditi se na trećoj obrambenoj liniji.

— Po nalogu španjolskih nacionalističkih vlasti moraju francuski konzulati likvidirati svoju djelatnost na Kanarskim otocima i na Balearima, te napustiti španjolsko područje.

— Kina je odbila posredovanje Italije u konfliktu sa Japanom. Kina priznaje posredovanje jedino bruxelleske konferencije.

— »Giornale d' Italia« demantira razne vijesti u vezi sa projektiranim talijansko-britanskim pregovorima, kao i onu da je grof Volpi krenuo u London u svrhu podizanja zajma na engleskom novčanom tržištu.

— Na sveučilištu u Salamanci otvoren je tečaj talijanskog jezika. Prvom predavanju prisustvovalo je preko 400 studenata. Tom prilikom profesor Volpi održao je svečani govor.

Slovansko, svetovno knjižnično, druge knjige in časnike izdane pred vojno v Julijskoj Krajini kupi
I. HRIBOVŠEK, dentist
Zagorje ob Savi

Veliki proces proti krijumčara u Puli

Jedan milijun i 795.000 lira globe i 51 godinu robije

Pula, nov. 1937. — Velik proces protiv krijumčara koji je trajao petnaestak dana završen je 5 o. mj. To je najduži proces održan u Puli u zadnje vrijeme. Osuđeni su mnogi krijumčari na velike kazne. Tako je osuđen Gjordani iz Zadra na 38 mjeseci i 31.600 lira globe, Stojnić Anton iz Poreštine na 1.950 lira globe, Pincan Paškval iz Poreštine na 20.250 lira, Babić Ivan iz Poreštine na 3 godine i 2 mjeseca i 45.774 lira globe, Labinac Anton i njegova žena Marija rodj. Godan na 750 lira svaki, Galešić Mario i Marija iz Velikog Lošinja svaki na 4 godine i mjesec dana i 186.000 lira globe, Consalvi Edoardo iz Italije na 4 godine i 15 dana zatvora i 207.000 lira globe, Matulić

Anton iz Zadra i Vučetić Šimun iz zadarske okolice svaki na istu kaznu kao i Consalvi Edoardo, D'Olimpio Giovanni iz Italije i Žigant Vice iz Raba svaki na 38 mjeseci zatvora i 142.000 lira globe, Balarin iz Zadra na 2 godine i 27 hiljada lira, Varagnolo Salvatore iz Italije na 37 mjeseci i 80.250 lira, Novašević Marko iz Zadra na 1 god. i 2 mjeseca te 88.798 lira, Pličinić Anton na 550 lira, Martinolić Anton iz M. Lošinja na 37 mjeseci i 45.000 lira, Vianello Ivan iz V. Lošinja, Vianello Anton iz Zadra i Ceccarelli Luigi iz Italije svaki na 3 godine i 44.524 lire globe.

Ukupno na 1.795.131 liru globe i 51 godinu robije.

Finansijske teškoće Italije

Londonski »Financial News« javlja da izvoznici onih zemalja, koje nemaju klirinške ugovore sa Italijom imaju sve veće teškoće oko naplate svojih potraživanja u Italiji. Još nedavno američka potraživanja imala su izvjesne prednosti, na jednoj strani zbog toga, što USA nisu učestvovala u sankcijama protiv Italije, a na drugoj zbog toga, što se Italija nadala da će moći emitirati ponovno svoje obligacije u New-Yorku. Ali sada imaju i Amerikanci oko naplaćivanja svojih potraživanja u Italiji iste teškoće. Glavni uzrok oskudice u devizama u Italiji leži u velikom uvozu petroleja i drugih sirovina, potrebnih za naoružanje. Osim toga narod je počeo da tezaurira engleske funte i američke dolare. »Financial News« smatra, da je talijanska vlada dobila na osnovu dekreta, da svi Talijani moraju prodati sve efekte, koji glase na strane valute, državi, za oko 150 milijuna dolara, obligacija. U Americi ne postoji nikakva zabrana da talijanska vlada ne bi mogla ove obligacije prodati u Wall Streetu, gdje ove obligacije notiraju, ali već prodaja ovih papira za nekoliko hiljada dolara imala bi za posljedicu pad njihove vrijednosti. Poznati bankar Giannini pokušava već nekoliko mjeseci da uvede ove papire ponovno na američko tržište. Medjutim, t. zv. »Johnson actom« zabranjena je emisija novih bonova, kao i obveznica, koje su bile već ranije emitovane u USA. Agenti talijanske vlade ograničili su se zbog toga na prodaju malih količina tih obligacija.

Ponovno povećanje jugoslovan-skih klirinških terjatev v Italiji

Ljubljana, novembra 1937, (Agis). V prvi četrtini oktobra se je saldo italijanske kliringa pri nas spet povećal za 4.3 milijona lir, in znaša že 24.4 lir. kar predstavlja 56 milijonov dinarjev. V Benetkah se vršijo pogajanja in razgovori, kako naj bi se ukrenilo, da bi se ta saldo zmanjšal, kajti skupno s starim klirinškim saldom znašajo danes naše terjatve napram Italiji 65.1 milijona lir, kar da skoro 150 milijonov dinarjev.

PROSLAVA FAŠISTIČNIH PRAZNIKOV

Trst, nov. 1937. — Po vsej Julijski Krajini so na slovesen način fašisti proslavili obletnico pohoda na Rim, 28. oktobra. Letos so raztegnili to proslavo še na naslednjo nedeljo, 31. oktobra. V vseh obmejnih pokrajinah so tega dne izročili v uporabo razna javna dela. Povsod so morali po radiju poslušati dučev govori. Vršile so se tudi maše zadušnice za padlimi fašisti in za padlimi »dobrovoljci« na španskem. Imena teh so vklesali v spominske plošče. V Gorici so posebno slovesno odkrili posebno sveetišče mrtvih v samem sedežu fašja. Tam so vklesali imena onih ki so padli za fašistično stvar, ki so padli v Vzhodni Afriki (med temi je deset Slovencev iz Goriške pokrajine) in ki so padli kot »dobrovoljci« v Španiji (tudi med temi sta dva Slovenca).

Po deželi in tudi v mestih so razdelili nagrade učencem, ki so se odlikovali v učenju italijanskega jezika. Nagrade so bile po 100 lir vsaka. Proslulo društvo »Dante Alighieri« jih je nakazalo po 63 za vsako obmejno pokrajino.

UREDNIŠTVO JE PRIMOLO:

Mali ženski svet, br. 1. Ljubljana.
Angelo Cerkenik: Ovčar Kuro, str. 120.
Izd. Mladinske Matice, Ljubljana 1937.
Josip Ribičić: Nana, »nala« pica, str. 64.
Izd. M. M., Ljubljana 1937.
Davorin Rovljan: Šimej i Roža, str. 64.
Izd. M. M., Ljubljana 1937.
Izbor najboljih savremenih članaka, Borovo, 6.—Din.
Mali Istranin, br. 3, Zagreb.
Naš rod, br. 2, Ljubljana.
Popotnik, časopis za slobodno pedagogiko, br. 1—2, Ljubljana.
Narodna odbrana, br. 41, Beograd.
Hrvatski radnik, br. 10, Zagreb.
Duhovno življenje, okt. 1937, Buenos Aires.
Slovensky Přehled, br. 8, Prag.
Československo jhoslavanska revue, Prag.

NIKOLA ŽIC:

IZ GRADE ZA ZBORNİK O ISTRI

Vrh. A. a) Župnu crkvu su sagradili župljani pred 681 godinu (?) Slog odgovara donekle romanskom. Na kamenoj škropionici stoji glagolskim slovom urezana godina 1552.

b) Zanimljiva je crkva sv. Petra u Marčenišli sa godinom 1557 glagolskim slovima označenom na kamenoj škropionici. Sagradili su je Dominikanci.

c) Na podružnici sv. Antuna imade glagolski naslov (malko krnj), koji bi vrijedilo fotografirati.

B. i C. U podružnoj crkvi u Marčenišli imade jedna vrijedna starinska velika slika i više kipova.

D. svijećnjaci od mjedi svijeća na ulje u stijenja; nije ovdje izradjeno.

Franjo Persić, župnik.

Žminj. A. a) Župna (stolna) crkva potiče stalno iz VIII. stoljeća. Tko ju je sagradio nije poznato. Slog: romanski.

b) Crkvice sv. Antuna i sv. Jakova po prilici iz VII. stoljeća (Usporedi sa str. 21) s oblim svodom od kamena.

B. a) Nepoznati autor: Sv. Nikola (grupa); uljena slika na platnu iz vremena Tiziana i Tintoretta. Autor se po običaju onog vremena nije potpisao. Slika je valjda original nalazi se na glavnom oltaru župne crkve.

b) Nepoznati autor: Sv. Sebastijan (grupa); uljena slika (na platnu), kopija; vrijeme postanka kao gore.

c) Nepoznati autor: Svi sveci; kao gore. (Sve slike nalaze se u župnoj crkvi.)

C. a) Nepoznati autor: Sv. Nikola; drvo, bojama oliceno iz 17. stoljeća; u župnoj crkvi.

b) Nepoznati autor: Sv. Nikola; drvo, u bojama ne oliceno; u crkvi sv. Antuna.

D. a) nazivi ženskog odijela: »Modrna«, žensko narodno odijelo iz nar. sukna, u opreci prema »kotula« iz tvorničkoga sukna, »trake« — vrpeca u koju se uvije kosa, na kojoj su maleni, cufuli (vlasici), koji se postavljaju van, ako je veselje, a ako je žalost unutra: »pauša« (modra vrpca koja se prišije na rub odijela); »kučari« (zakapčalice od žute dlake); »krpet« (zelena vunena plahta, kojom se žene zaognu i pokriju kada naričući za mrtvacem idu na groblje).

b) nazivi muškog odijela: »krožat« (prsluk), »kamizola« (kaput), »bičev«, »bojki«, »šakunje« (obuća za noge), »klabuk« (malena kapica crnogorska), »šiljar« (klobuk).

c) »Živi kraj« (modri nosači za dječje pantalone). Bez potpisa. (Svršetak).

RAZSTAVA NASEGA SLIKARJA V BEOGRADU

Beograd, nov. 1937. Naš mladi in nadebudni umetnik-slikar g. Riko Debenjak bo priredil 5 decembra t. l. samostojno razstavo svojih del v prostorih društva »Istra-Trst-Gorica« v Beogradu Jov. Ristića št. 29. Razstavljat bo predvsem svoja olja, bakroreze in akvarele.

G. Riko Debenjak je bil vsa leta svojega šolanja na belgrajski slikarski akademiji prvi med svojimi sovrstniki. Diplomiral je lanskega leta z odličnim uspehom. Vkljub zelo slabemu materialnemu stanju, s katerim se je boril vsa leta svojega študija, le pridno napredoval in njegovi profesorji so dali priznanje njegovi umetniški sposobnosti s tem, da so sprejeli nekaj njegovih slik za jesensko slikarsko razstavo v umetniškem paviljonu »Cvijeta Zuzorić«. Bil je veren sin svoje zemlje in se je vedno z ljubeznijo in vneto udejstvoval v emigrantskih vrstah.

Ob priliki njegovega prvega izstopa pred široo javnost sem ga povprašal, kakšne načrte ima za bodočnost?

»Želim iti v inozemstvo da se izpopolnim in omogočim svoj umetniški večji razmah. Verujem, da bom uspel. Želim dokazati svetu, da tudi naš mali, zatirani narod v Julijski Krajini uspeva v vseh kulturnih nanogah in da ima kot tak pravico do življenja«.

Ker zavisi nadaljnje šolanje in izpolnitev njegovih stremiljenj v veliki meri tudi od materialnega uspeha te razstave vabimo vse ljubitelje lepe umetnosti, da slednjo obiščejo in odkupijo njegova dela.

Mlademu umetniku pa želimo na njegovi poti obilo vztrajnosti in uspeha.

ANTE DUKIČ: ZMRZLY PLAMENEK

U broju praškog dnevnika »Narodni Listy« od prošle subote izašla je pjesma Ante Dukića »Zmrzli plamčak«, koju je za autorovu 70-godišnjicu prevela Ana Urbanova iz njegove zbirke »Od osvita do sutona«.

ALOJZ GRADNIK V SLOVAŠKEM PREVODU

K. Geraldini, mladi slovaški pesnik in urednik literarne revije »Pramen«, si že nekaj časa prizadeva, da bi razširil med Slovaki zanimanje za slovensku literaturu. (G. Geraldini je študirao nekaj časa na ljubljanskoj univerzi). V svojoj reviji prináša većkrat prevode iz slovenske poezije. Tako je v najnovijem (8) zvezku približil zopet tri prevode in sicer iz Gradnikovih zbirk. Prevel je »Sonet o svobodi«, »Pričakovanje« in »Eros — Tanatos«. Prevodi ne kažejo samo Geraldinijevega trdnega znanja slovensčine, marveć tudi popolno pesniško obvladavanje snovi in forme.

PRIREDBA N. Ž. S. U SPLITU POSVEĆENA JULIJSKOJ KRAJINI

Split, nov. 1937 — Narodna ženska Zadruga je u svojim prostorijama u petak u večje priredila uobičajeno večje Usmenih novina, koje je bilo vrlo dobro posjećeno. Veče je otvorio Rikard Katalinić-Jeretov, sa svojom pjesmom »Pjesma naše boli i naše nade«, a zatim je gospodja Iva Brajnović, nekadašnja članica stalnog Narodnog kazališta u Splitu prikazala krajeve oko Gorice i recitirala stihove Gregorića, Kosovela, Karela Širokog, Lamutove itd. Poslije toga je dr. Uliks Stanger održao odulje izvršnu predavanje o osnovnom političko-pravnom aktu odnosa sa Italijom. Veče je zaključio jedan mlad dječak iz Istre, koji je recitirao Dukićevu čakavsku pjesmu »Maria devica«.

VELIKA KRADJA U DANAMA

Dane, novembra 1937. Prve dane u ovom mjesecu strašnu je nesreću doživio naš seljak Floridan Jure zvan Cibrinob. Njemu su u noći između 3 i 4 o. mj. iz štale ukrali dvadeset i dvije ovce, na do sada neobjašnjen način. Ukrali su mu siromahu sve što je imao. On je ove ovce kupio nedavno na dug, nadajući se da će sa prihodom od njih moći polagano da dug isplaćuje i da nekako prehrani sebe i svoje.

Tatovi odrli v stanovanje

Prem. oktobra 1937. — (Agis). V hišo Josipa Kovačiča v Smrjah, so neko noć vdrlili tatovi. Izkoristili so priliko, ko je bil gospodar aretiran radi tihotapsva in so se priplazili v spalnico. Gospođinja je sicer še pravčasno skrila denar. hčerka pa je alarmirala okolico, da so morali tatovi pobegniti brez plena. Za zlikovci ni sledu.

NAŠI MRTVI

† IVAN VATOVEC

V čezarjih pri Kopru je umrl v 75. letu domaćin Ivan Vatovec. Njegovi sinovi so vsi okusili ali ječo, kot obsojenci posebnega tribunala v Rimu, ali progranstvo. Naj mu bo ohranjen blag spomin.

DR. FERDINAND TROST

28. oktobra t. l. je umrl v Trstu, komaj 34 leta star, univerzitetni profesor Dr. Ferdinand Trost, rodom iz nekadašnje slovenske družine. Pokojnik je bil kot znanstvenik v Trstu zelo spoštovan, na univerzi je učil blagostanstvo. Pri dijakih je bil zelo priljubljen. Slovenskim dijakom je bil vedno naklonjen, saj je sam študiral nekaj časa na univerzi v Zagrebu.

† ŠAVLI HIJERONIM

Kranj, nov. 1937. V soboto, 6. t. m. je tukaj primignul v najlepši moški dobi, častiti gospod Šavli Hjeronom, župnik pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Rodil se je pred 34 leti v Tolminu, a se je že pred vojno preselil v Ljubljano, kjer je bil tudi posvečen v duhovnika in postal doktor filozofije. V boleznih se je zatekel k svojim starišem v Kranju, kjer ga je dohitela smrt.

Naj mu bo lahka zemljica. Žalujemo starišem, bratoma in sestri pa naše srčno sožalje.

BIBLIOGRAFSKE BILJEŠKE

O HRVATSKIM KNJIGAMA U ISTRI

U zagrebačkoj reviji »Hrvatska Prosvjeta«, dvobroj 6—7, piše g. N. Zic o starim hrvatskim knjigama u Istri pod naslovom »Bibliografske bilješke o hrvatskim knjigama u Istri«. Frikaz je ilustriran reprodukcijama naslovnih stranica starih hrvatskih knjiga u Istri. U tom dvobroju je objavljen tek prvi dio prikaza koji će se nastaviti.

Iz ženske sekcije J. Matice u Zagrebu

Predavanje. — Ženska sekcija Jugoslovenske Matice održat će predavanje u 11. kat. Učionici 83 I. kat. Predavati će g. dr. Eisenstädter o temi: »Privredni rad žene i njezino zdravlje«. Dan i sat predavanja bit će pravovremeno objavljen u »Novostima«.

Ženska sekcija Jugoslovenske Matice održat će svakog petka u 17 sati svoje društvene sastanke u 11. kat. Učionici 83 I. kat. Učionici 83 I. kat. Predavati će g. dr. Eisenstädter o temi: »Privredni rad žene i njezino zdravlje«. Dan i sat predavanja bit će pravovremeno objavljen u »Novostima«.

ISTRA SE MIJENJA

9-TEKOVINE TALIJANSKE CIVILIZACIJE

Dok smo išli u hrvatsku gimnaziju u Pazin, na početku ovoga stoljeća, mi djeca hrvatskih sela u Istri (a sva su sela u Istri hrvatska, na Koparštinu slovenska, osim Bala (Vale) i Galežana, dolazili smo u prepirku i svadju sa gradskim šegrtima, Talijanima, i djacima talijanske gimnazije oko pitanja, čiji je narod veći, sposobniji, kulturniji, čija je budućnost u Istri. Oni su imali tradicije rimske (mi smo znali latinski bolje od njih), njihov je bio Vergil i Tacit i Horac, njihov je bio Dante i Leonardo Da Vinci, njihova Venecija, njihov Vatikan, materinski jezik papin je uvijek talijanski, mi smo imali samo rad, seljačke žuljeve i radili i ginuli smo uvijek nekako za tuđe interese. Ali u Istri mi smo rasli, napredovali, sva su sela bila naša, zemlja naša, prodirali smo u gradove i osvajali. Mislili smo da je njihova možda bila prošlost, ali budućnost je sigurno naša.

Kad su oni došli u Istru s vojskom, mi, sa pazinske gimnazije, sa učitelja, školovani ljudi, gradska inteligencija, smo otišli jedan po jedan, na kraju skoro svi do jednoga. Mnogi su mislili da je to na kratko vrijeme. Sada je brzo dvadeset godina prošlo, skoro cijeli muševan život jedne generacije, a oni su zavladaali potpuno: i ekonomski i politički i duhovno. Selo je još uvijek naše i zemlja je u našim rukama, a ipak oni od nas, koji se po nekad vrata u Istru, na osam ili deset dana, osjete, kakve velike promjene nastaju u cjelokupnom životu našega naroda. Narod živi, prilagođava se novom stanju, postaje drukčiji. Talijanska civilizacija utiče na nj, utiče jako, i mijenja ga. U čemu je ta civilizacija? Prije svega u materijalnom pogledu.

Putevi. — Od uvijek su Talijani bili majstori u gradjenju puteva i novi putevi koje oni izgrađuju su divni. I od starih puteva su oni napravili nove. Put Rijeka—Trst, Rijeka—Pula, Vodnjan—Pula, Pula—Trst postali su velike arterije saobraćaja za robu i ljude, osobito ljude. Prije rata je postojala u Istri jedna autobusna linija: Labin—Pazin—Poreč. Sad je skoro svako selo vezano autobusnom linijom sa gradom i to sa većim gradskim središtima. Grad se ne prestano nudi selu, grad prodire u selo. Prema gradu i zbog čestog saobraćaja s gradom, udešava se na selu i nošnja, i hrana, i pukušstvo. Polako i govor.

Vodovod. — Kao i sve mediteranske zemlje i Istra trpi od nedostatka vode. U mjesecima augustu i septembru jedna od najvećih briga seljaštva, kad bliske lokve presuše, je nabavka pitke vode za ljude i stoku. Sa magarcima siromašniji, sa kolima i volovima imućniji seljaci idu daleko na lokve i izvore po vodu,

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

SEMESTRALNA SKUPŠTINA ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA

Zagreb, nov. 1937. — 13. o. m. j. u 8 i pol sati na večer održao je Istarski akademski klub u društvenim prostorijama Palmotićeva ul. 52 svoju semestralnu skupštinu.

U prisustvu lijepog broja članova otvar. predsjednik Debračević Josip cand. phil. skupštinu, osvrnuvši se na rad Kluba tokom prošlog semestra. Ma da je klub preko školskih terija bio bez prostora puna 3 mjeseca, nije prestao da radi oko zbrinjavanja članova za cijelo to vrijeme, što više napravio je veliki korak kad je uz društvene prostorije otvorio 2 spavaonice za one članove, kojima je mnogo brige i poteškoća zadavao kojekakav stan, gdje nisu mogli da nađu ono najelementarnije za jednog studenta. Da se Klub ne nalazi u nekom latentnom stanju, nego da je i te kako aktivan dokazuje i primjer, što svake godine ili bolje svakog semestra, diplomira lijepi broj naših akademikara, koji će znati da se bore i rade za interese svoje uže domovine. — U mjesecu oktobru diplomirali su gg. Ing. agr. Mjekar Zorko, Zucconi Vlatko i Barković Franjo na pravu te Renko Franjo na Visokoj kom. školi. Čestitamo!

Nastupio je zimski semestar, kada Klub počimlje sa svojim predavanjima. Kako svake tako i ove godine održavaće gotovo svake su-

bote aktualna predavanja, koja će biti od koristi za svakog emigranta.

Članovi Kluba aktivno sudjeluju i u Omladinskoj sekciji društva »Istra«. Oni će u istoj postati još aktivniji.

Sironić Milivoj cand. phil. u svom tajničkom izvještaju zaokružio je cijeli rad Kluba tokom prošlog semestra, naglašujući da je napravljeno onoliko koliko se je moglo napraviti.

Izvještaj blagajnika podnosi Božić Slavko cand. phil., a izvještaj arhivara Nemarnik Ante stud. agr.

Izvještaji su jednoglasno primljeni. U novu upravu ušli su: Predsjednik: Posedel Antun aps. agr., potpredsjednik: Miljavac Ante, cand. iuris., Tajnik I: Percan Josip, stud. agr., Tajnik II: Jurković Emil, cand. iuris., Blagajnik I: Božić Slavko, cand. phil., Blagajnik II: Erman Ivan, stud. phil., Arhivar: Nemarnik Ante, stud. agr., Odbornik: Dodić Stanislav, cand. phil., Nadzorni odbor: Pužar Miloš, stud. sum., Udovčić Ruđe, stud. phil., Voditelj Josip, cand. phil.

Novi predsjednik obećaje rad u Klubu apelirajući da mu članstvo u tome pomogne da se postigne ono za čim težim.

Skupština je završena oko 10 i pol sati.

Narodno-obrambna matineja v Kranju

Kranj, nov. 1937. — V nedjelju 14. t. m. ob 11 uri predpodne je tukašnji meddruštveni odbor priredili vsakoletno Narodno-obrambno matinejo.

Gledališka dvorana Narodne čitalnice v Kranju je pokazala, kako je veliko zanimanje za take prireditve, katero so posetili zastopniki vseh društev, kakor tudi oblaštve, in mnogi, mnogi iz najuglednejših kranjskih družin.

Kot prvi je spregovoril predsednik »Braničevac«, gospod Dr. Simon Dolar, gimnazijski direktor v Kranju, kateri je podčrtal pomen prireditve.

Moški zbor in mešani zbor »Sokolskega društva« Kranj pa sta nato zapela Koroško narodno in Ferjančičevo »Tone solnce tone«. Zbor je vodil g. D. Matulj.

Sledila je deklamacija »Soča«, katero je recitiral bivši član tržaške drame in sedanjí režiser tukašnjega društva »Vzajemnost« g. J. Vehovec. Svojo ulogo je izvršil v takem stilu, da ni hotelo biti aplavzov ne konca ne kraja, dokler se ni pojavil zopet na odru s S. Gregorčičevo »Romarico«.

OBČNI ZBOR »GORICE« V PTUJU

Ptuj, nov. 1937. — Redni občni zbor društva »Primorskih in koroških rojakov« »Gorice« v Ptuj u bo v soboto dne 20. 11. 1937. ob 20 uri v gostilni »Krvina«. Na dnevnem redu je tudi sprememba pravil in radi tega je udeležba za člane obvezna. Odbor.

Koncertna pevka g. Tomšičeva iz Ljubljane pa je zapela Prelovočevu »Dekliško pesme« in Fiešmanovog »Metuljčeka«, katerega je morala na splošno željo tudi ponoviti. Pri klavirju lo je spremljala ga. Fakinova učiteljica Glazbene šole v Kranju.

Znani predavatelj dr. Branko Vrčon iz Ljubljane je strokovnjaško orisal problem narodnih manjšin, katere prihajajo prav v sedanjih dneh najbolj v ospredje mednarodne politike.

Mala harmonikarja Nilka Fakin in Ervin Zaharias, gojenca Glazbene šole v Kranju sta nam zaigrala Kubinskoga Angleški valček in Fokstrot.

Moški zbor Primorskega Društva »Sloga«, pa je pod vodstvom gospoda Fr. Lasića zapel Koroško narodno »Mam' dro' fletno« in Fr. Lastičevo »Pesem primorskih emigrantov« s čimer je bila nad vse uspela prireditve zaključena.

Z matinejo smo predvsem mi emigranti lahko zadovoljni, zato smo sodelujočim in vsem ki so pripomogli k uspehu prireditve, prav iz srca hvalježni.

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA ZAGREBU

Za menzu Istarskog akademskog kluba obavljali su: gospodin Jakov Vidoša 50.— Din i gospodin Dr. Sime Zuzić 50.— Din. Plemenitim darovateljima se najljepše zahvaljuje ODBOR.

IZ OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA«

SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu priredjuje u nedelju, 21. novembra svoj redoviti članski sastanak — Usmene novine — sa zanimljivim programom. Ove će usmene novine biti posvećene Danu mira. Pozivamo istarsku omladinu kao i članove društva da sastanku prisustvuju u što većem broju. Sastanak će se održati u prostorijama Socijalnog otkjeka, Mošćenicka ul. 16 u 9 i pol sati.

NOVI POSLOVNI ODBOR OMLADINSKE SEKCIJE

Zagreb, nov. 1937. — Na glavnom godišnjem sastanku Omladinske sekcije »Istre« u Zagrebu dne 14. o. m. j. izabran je novi odbor, koji se na sjednici od 16. o. m. j. konstituirao ovako:

Kalčić Božo, pročelnik; Grakalić Milica, zamjenica; Blažina Ivan, tajnik I; Franović Darko, tajnik II; Stepančić Viktor, blagajnik, Tumpić Dušan, knjižničar; Percan Josip, gospodar.

Nadzorni odbor: Maretić Josip, Gortan Ana i Benčić Ivan.

Odbornici omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu upozoruju se na odborsku sjednicu koja će se održati u društvenim prostorijama u Žerjavićevoj ul. 7, 23 o. m. j. u 8 sati uvečer. Tekući poslovi zahtijevaju prisustvo sviju. — Tajnik II.

ČLANSKI SASTANAK »ORJEMA« U NOVOM SADU

povodom godišnjice Rapala

Novi Sad, 13. novembra 1937. — U petak, 12. novembra, održan je povodom godišnjice Rapala širi komemorativni članski sastanak »ORJEMA« u Novom Sadu. Ovom sastanku prisustvovali su svi članovi »ORJEMA«, a pored njih cjelokupno predsjedništvo Saveza Nacionalnih Udruženja, Narodnog Jedinstva i predstavnici svih novosadskih nacionalnih i patriotskih udruženja, organizovanih u tom Savezu.

Ovaj vrlo dobro posjećen sastanak otvorio je predsjednik »ORJEMA« brat Valerije Bronzin, koji je jednim kraćim, ali vanredno efektivnim govorom pozdravio prisutne, a naročito goste i iznio svrhu današnjeg sastanka.

Zatim je dao riječ sekretaru »ORJEMA« bratu Ljui Juričiću, koji je održao komemorativni govor o Rapalu. Njegov govor bio je saslušan sa velikom pažnjom, osobito pak od strane gostiju, a popraćen je živim odobravanjem.

Najzad je govorio predsjednik Saveza Nacionalnih Udruženja u Novom Sadu, g. dr. Slobodan Matić, liječnik, koji je i ovom prilikom održao jedan zaista lijep i uzbudljiv govor. Predsjednik »ORJEMA« g. Bronzin zahvalio mu se na ukazanoj počasti i razumljivanju, te je sa nekoliko toplih riječi zaključio ovaj današnji, vrlo dobro uspješni komemorativni sastanak.

Tako je članstvo »ORJEMA« skromno, ali od srca iskreno izvršilo jednu svoju dužnost, odavši počast svima onima, koji su to zaslužili.

ljaštvo pritišću jako, i to što postoje razni oblici porea: zemljarina, dohodarina, razne vrste trošarina. Osobito su općinski nameti veliki, jer općine izdržavaju škole i one su sve prezađružene. Općinski dugovi su veći nego što iznose imovine općina, a i dugovi seljaka su jako veliki. Ali neposredne opasnosti za promjenu vlasništva zemlje nema. Bez ikakvog zakona o regulisanju seljačkih dugova, vjerovnici u gradu pristaju da se nagode sa zaduženim seljacima na polovini ili oko polovine do dvije trećine iznosa duga. Izgleda da se davanje u zakup istarske zemlje, kad ona predje od zaduženog seljaka u vlasništvo gradskih posjednika i banaka, ne bi rentiralo, ma da ima i na Poreštini i Puljštini i takvih pokušaja gospodarenja sa doseljenim i dovedenim zakupnicima i napoličarima iz Italije. Ipak, zasada, zemlja ostaje našima.

Nošnja. — Nove prilike, jači dodir s gradom, djelimična proletarizacija sela, imitiranje nosilaca vlasti, želja da se naši po vanjštini ne razlikuju od Talijana, sve to je učinilo, da je staro narodno nošnje u Istri, u glavnome, odzvonilo. Tekstilna proizvodnja u masi talijanskih fabrika nudi vještačku svilu, proste pamučne stvari i vunene tkanine po jeftinijoj cijeni. Sve se to prima objeručke. Odlazi se u grad, autobusom, i nose se iz grada svilene krpe. Šivače mašine zuje u selu na svim stranama. Kamioni (teretni automobili) putujućih trgovaca dolaze u sela puni svilu, čarapa, košulja, hlače, platna, cipela, posudja i odlaze iz sela sa seljačkim novcima.

Stil gospodarstva. — Gospodarstvo Istre je postalo u jakoj mjeri novčano. Novac cirkulira jače nego ikada prije, promet je živ, gospodarstvo naglo prelazi, u nekim krajevima, bližim novčaninim zaradama, je već sasvim prešlo iz naturalnog stanja u novčano. Sve se manje zamjenjuje roba za robu, usluge i rad za druge usluge i rad, i sve se više sve računa u novcu. U vezi s time napušta se i predenje vune i pletenje čarapa iz domaćih vune, i tkanje i valjanje domaćih ponjava, onih teških i toplih ponjava, što bi trajale cijelu jednu generaciju. Sve manje stvari se sprema u kući, sve se više kupuju i troše gotove, izrađene stvari. Na selu je već mjenica opća pojava, a prije dvadeset godina nitko nije ni znao za nju.

Stil života. — Sa prodiranjem materijalne civilizacije mijenja se i stil života. Raspadaju se velike obitelji, prodire individualizam. To nije specifična pojava istarska, taj proces bi se bio vršio i da nije tu Italija, ali u sadašnjim prilikama on dobija osobito oštre forme. Napuštaju se tradicije, običaji, prekida se stari kolektivni život, svaki teži za svojim posebnim interesima. Stvara se nov kolektiv, koji uzima proletarske oblike. Selo sve više liči na predgradje. Prije smo se razlikovali od Talijana ne-

samo po zanimanju, nošnji i govoru, nego i po načinu života. Sada te razlike nestaje. Jedna od tekovina nove civilizacije, koja je ušla u selo, je biljar. Sva krma seoska mora imati bar jedan biljar, t. j. ruski biljar, automatski. Mladići (oni najotmeniji, koji se drže sa učiteljima, karabinjerima, finansima, činovnicima) igraju u seoskim krčmama biljar. Dolazi sve češće i do zbornog pjevanja, ono što je bila rijetkost prije u hrvatskim selima Istre. U zboru (u društvu mladića, u krčmi, u svatovima) pjeva se talijanski. »Dopolavoro« je prvobitno imala biti prosvjetna ustanova i čitaonica. U našim »Dopolavoro« nema novina. To je također samo krma, privilegirana, sa salom za ples. Ova sala je zborni mjesto omladine svake nedjelje po podne i uveče. Tu se vrši neka smotra ne samo plesača i plesačica, nego i toalet, frizura, otmenih manira. Sve je to vanjsko, ali to su oblici života u kojima se živi i oni utiču na psihologiju naroda. Hodnici »Dopolavora« za vrijeme plesa puni su i starijih žena i djevojačica. Oni, koji ne mogu da udju, jer neće da plate ulaznicu, stoje tu na hodnicima, u pretsoblju. U pretsoblju života i uživanja. Jer, tamo unutra je »život«, novi život. Stvaraju se novi tipovi ljudi i žena, seoski kicoši i ljepotani, sa novim načinom držanja, »otmenih« manira, otmenih riječi i načina govora. Na svakom koraku susreću se mladići koji imitiraju u svemu Talijane. Stvorena su i nova zanimanja. Naši su postali šoferi, monter, kormilari (timuneri), kuhari, monarari raznih struka, ipak najviše ložari, državni i privatni namještenici i niži činovnici.

Ljudi su postali savitljiviji i elastičniji. Borba za život i nove tekovine civilizacije, disciplina na radu, teške kazne zbog tuče u fašističkim ustanovama, sve je to učinilo, da su ljudi postali mekši, savitljiviji, elastičniji. Nema onih redovnih tuča, krvavih glava i rana kao prije. Nema svadja, ni brzih obračuna. Ljudi se suzdržuju, ustupaju, mire se. Strah da će izgubiti posao je velik i on ih je učinio automatima.

Tako se mijenja ne samo materijalno nego i duhovno i moralno život naroda. Kao i u drugim civilizacijama i političkim sistemima, omladina ulazi neposredno u taj život, prilagođava mu se i prima ga. Jer omladina i ne zna da postoji i da je postojao i drukčiji život.

Ma kako okretali karte, ma sa koje strane posmatrali stvari, uvijek vidimo isto. Talijanska civilizacija osvaja. Razumije se, da osvaja i pobjeđuje u ovim sadašnjim prilikama. Mi bismo mogli postaviti mnogo hipotetičnih sudova: »kad bi« i »da bi« bilo drukčije, onda bi bilo drukčije. Ali mi ovdje iznosimo činjenice.

Činjenice su ponekad tvrdoglave i žalosne. AC